

Pædagogisk nyhedsbrev, november 2016

Starten på et nyt studieår er altid spændende, hvilket den da bestemt også har været i år. Udadtil har det væsentligste været, at vi på læreruddannelsen skulle flytte fra de ganske slidte lokaler på Middelfartvej til nyrenoverede på Niels Bohrs Allé. Lokalerne er egentlig gode nok, men færdige er bygningerne jo ikke og om de bliver det i dette kalenderår tvivler jeg da meget på. Og så er de nye lokaler, på trods af maling og ny teknologi lige så slidte som dem vi kom fra – pædagogisk slidte. Og det er måske godt nok, for selv om man kom fra sommerferie med hovedet fuld af ideer, så sætter virkeligheden, med sin omklamrende tidsstyring, klare grænser for hvad der *kan* og åbenbart *skal* stilles spørgsmål til. Det grundlæggende pædagogiske spørgsmål, Hugos *Hvor skal vi hen du?*, blæser i vinden. Og selvom vinden til tider lægger sig, så er vindens og vores grundvilkår ens: "*Hu- u- ud! fare hen!*" – *det er Omqvædet paa Visen*.

Der er i midlertid al mulig grund til at trodse det grundvilkår og stille spørgsmålet højt: Hvor er vi på vej hen, er der nogen der har bestilt billetterne eller er vi blot sat ind i kreaturvognen på vej imod ... ja, hvor er det mennesker føres hen i kreaturvogne? Men vi er ikke kreaturer, vi er ikke dyr og vi må ikke tro, at det hjælper nogen ikke at åbne sin mund, som et lam, der føres til slagting.

Men hvor er vi på vej hen? Du, jeg, skolen, læreruddannelsen, samfundet, verden ...? Se på verdenskortet, hvor har du lyst til at tage hen? Svaret afhænger selvfølgelig af de krav man stiller til sig selv, når man ser sig i spejlet. Jeg har altid gerne ville til Jerusalem, og jeg kan til enhver tid rejse derhen, men *kan* jeg? Nej, jeg kan ikke rejse til et land, der bygger mure om sin egen befolkning og jeg må konstatere, at den del af verden, som jeg med god samvittighed kan besøge bliver stadig mindre. Brexit og Trump er bare toppen af isbjerget og særlig provokerende, fordi de er så tæt på. Det er en uforståelig politisk udvikling – en uforståelig udvikling, der er fuld forståelig. Uforståelig fordi den er et brud med oplysningens valgsprog *Sapere Aude*, fuldt forståelig, fordi oplysningen selv har været umyndig og glemt at bruge sin forstand uden en andens ledelse. De globale problemer som klima, migration, ulighed og de stadig tydeligere farer ved det sårbare internet taler alle deres tydelige sprog.

Er jeg forbavset over oplysningens mørke? Ja, men jeg burde ellers være forberedt, udrunden som jeg er af en grundtvigsk livsoplysningstradition, med dens forsigtighed over for den kantianske fornufts kulde – *lys uden varme, er helvedes kval*. Jeg må erkende, at der er forskel på kærlighedens varme og frygtens globale ophedning. Er der et svar? "*Hu- u- ud! fare hen!*" – opgiv, i det mindste for en stund, at løse verdens problemer!

Men uddannelsessystemets problemer da?

Det skorter ikke på advarsler om vores uddannelsessystems mangler. Blandt de mere farvestrålende er den amerikanske rapper Prince Ea der, på kunstnerisk vis, fører retsag imod et system der uddanner til fortiden. Også den engelske pædagog, forfatter og professor Ken Robinson, der igennem de sidste mange år har peget på, at skolen dræber vores kreativitet, høre til de farverige. Robinson er nok mest kendt for RSAs animerede, og kraftigt forkortede, udgave af en takketale i forbindelse med tildeling af Benjamin Franklin prisen i 2008 Changing Education Paradigms. Den er morsom og velanbragt, men kommer ikke på højde, eller måske snarere dybde, med det oplæg han havde på BETT i januar 2015. For det er dybden, der gør Ken Robinson anderledes, nok taler han om problemer, men han gør det ud fra en grundstemning af håb og livsglæde, en stemning som mangler i den pædagogiske debat – også i Danmark.

Jeg har skrevet det før og skriver det gerne igen: *Det grundlæggende i pædagogisk virksomhed er, at man opdrager et individ til at tage del i et samfund og med et håb om at individet og samfundet så kan tage vare på og udvikle hinanden.*

HVOR ER VI PÅ VEJ HEN?

Forsiden på mit e-bog-kompedium til *Lærerens Grundfaglighed Modul 1 og 2*.

Nederst håbløshedens endestation for de mange i kreaturvogne. Modernitetens helvede. Derover ses en gengivelse af middelalderens vej til endestationen. Michael Sjeløvejer fra Højby Kirke i Odsherred. Endnu et udtryk for håbløshedens endestation? Nej, for selvom dæmonerne prøver at tynde sjælen ned, så snyder Michael og lægger hånden på vægten. *For et liv er der håb!*

Og øverst håbets institution – skolen.

Oplysningstidens og industrisamfundets tænkning?

Ja, men selvom tankerne stammer fra fortiden, så må de jo tolkes af mig som et menneske der opdrager, altså som en der er rettet imod det som kommer. Et eksempel: Håbet om at blive ført fremad ville i industrisamfundet være bundet til vækst. I dag er det vel åbenlyst, at det også kan være rettet imod bæredygtighed og genopretning af jordens ligevægtstilstand.

Oplysningstidens tanker i en senmoderne verden? Ja, måske ligefrem i en postmoderne, hvor traditionernes

fremadrettethed og håb er illusoriske og båndene til fortiden er klippet over og brugt til klude-tæpper på varmestuerne. Men det kan da kun indgyde håb. Et anderledes håb om en poesiers stævnemøde med nødvendigheden.

Vi er endnu ikke kastet ud i den totale postmoderne intethed, men der er alligevel god grund til at forberede poesiers date med nødvendigheden – det omskabende møde. Jeg skal ikke gøre mig klog på hele uddannelsessystemet, men jeg kender professionshøjskolerne og læreruddannelsen. Selvfølgelig er mit kendskab primært knyttet til det sted jeg selv er ansat, men min erfaring fortæller mig, at forholdene ikke er væsentlig anderledes andre steder. Her er mange historisk- og politisk bestemte forhold, der spænder ben for, at vi kan udføre det arbejde vi ønsker at udføre. Tre små eksempler:

- Taxametertilskuddet til sundhedsuddannelserne er markant højere end til eksempelvis læreruddannelsen. Vi vil derfor næsten altid have underskud og dermed blive udsat for besparelser.
- Man kan godt sige, at omstruktureringer (20 % besparelser) ikke giver ringere kvalitet. Ja, og man kan også sige, at månen er lavet af grøn ost.
- Man kan forsøge at indføre *it-baserede læringsmetoder*. De findes bare ikke! *It-understøttet læring*, eller endnu bedre *it-støttet studie*, det kan vi tale om.

Kan man slet ikke gøre det bedre og billigere samtidig? Jo, det kan man nok, men det er højst usandsynligt, at det vil ske ved diktat ovenfra. Den slags kræver stor ydmyghed fra ledelsens side – som Edgar Schein taler om i sin ledelsesteori. Det kræver, at man lytter til erfaringer hos dem, der skal udføre arbejdet – som i industriledelsesteoriene LEAN og Kaizen (og hos Schein). Det kræver en tilstedeværende samtidig sansning af tiden og fremtiden som Scharmer peger på. Og så kræver det en demokratisk ledelse, som allerede Lewin pegede på. Selvfølgelig kan vi gøre vores arbejde smartere og samtidig opretholde såvel kvalitet som arbejdsglæde, men det kræver villighed til, ikke bare at gå på kompromis, men til at slagte hellige køer både i ledelse og hos medarbejdere – at vove Kierkegaards spring ud på de 70.000 favne.

Antydede jeg, at vi kunne lave en bedre læreruddannelse, eller en bedre skole, der samtidig er billigere? Måske, men lad det være en hemmelighed, lyt ikke til vindens løse rygter, det er ikke sikkert, at de nødvendige betingelser er til stede. *"Hu- u- ud! fare hen! fare hen!"*

Men her kommer et rygte, nej – en historie, der er værd at lytte til.

Det er efterhånden elleve år siden, jeg sidst var ude at holde foredrag. Den gang var det Grundtvig-foredraget *Kirken, kampen, kvinderne og kærligheden*, som jeg havde rejst med i nogle år. Det var startet som en fortælling for lærerstuderende på Skårup Seminarium i efteråret 1997. Fortællingen krævede ikke teknologi, men en dygtig pianist, som jeg fandt blandt mine studerende. Elleve år – og så pludselig to foredrag med en uges mellemrum.

Det første var kommet i hus ved at Line, der var den ene af mine "gamle" pianister var blevet kontaktet med spørgsmålet ... *om vi stadig rejste rundt med Grundtvig? for i så fald havde de Grundtvig-dag på Bavnehøj Efterskole d. 14. september og ville gerne have besøg af os.* Svaret måtte blive et *Nej*. Grundtvig-foredraget var lavet til lærerstuderende og senere omarbejdet til brug i menigheder, men det var dødt – og skulle derfor genoplives fra grunden. I stedet foreslog jeg et nyt foredrag – og denne gang teknologistøttet: *Kom – lad os bygge en skole!* Dette blev ikke kun fortællingen om Grundtvig, men også om Danmarks største pædagogiske tænkere, Christen Mikkelsen Kold, der fik konkretiseret Grundtvigs skoletanker og lagde grunden til fri-skoler, efterskoler – og til den form som folkeskolen fik. Men hvordan kan skoletanker fra midten af det nittende århundrede bringes til live for unge i det enogtyvende? Ved at gengive dem ærligt, for på trods af afstanden i tid, så er forholdene grundlæggende ens. Grundtvig og Kold stod i en verden, hvor man netop havde fået en forståelse af sig selv som danskere samtidig med, at traditionens verden brød sammen. Enevælden der havde været samfundets fundament i næsten 200 år måtte give op, og demokratiet skulle opbygges – nedefra. Den folkelige oplysning bliver demokratiets fundament, uden den havde vi fået et skindemokrati. Men folkeoplysningen er ikke nok, demokratiet er ikke nok – livet selv er større end et politisk styringsredskab. Og det er netop dette, der også er efterskoleelevers nye grunderfaring. Livet viser sig at være større – ganske som muslimerne udtrykker at *Gud er større* og Brorson, der bliver ved med at spørge *Hvad skal jeg sige, når ...* må slutte med at konstatere *Halleluja, hvor Gud er stor.* Efterskoleelever er fantastiske at fortælle for, de har en livsappetit, som end ikke den ekstreme modernitet formår at svække, og så har de på et godt hold en velsignet evne til at udstikke en retning og til at genopdage og nyfortolke de bånd fra fortiden, som også de er viklet ind i.

Netop indvikletheden blev synlig ugen efter. Da var jeg blevet bedt om at holde mit oplæg om dannelse i forbindelse med en personaledag på Hadsten Højskole. Sidste år havde jeg prøvet at lade mine studerende trække røde tråde fra fortiden og frem, ved at forbinde nogle af de fortidsbegivenheder jeg havde hængt op uden for salen i Asylgade. Jeg havde dengang ikke fået det forberedt ordentligt, men godt nok til, at jeg turde prøve det igen med bestyrelse og lærere på højskolen.

Jeg havde kun taget tyve af mine billeder med, men det blev indviklet. Selve oplægget var som da det blev holdt for lærerstuderende, så egentlig var der intet nyt. Men her var et klaver, en pianist og en villighed til samtale bagefter. Samtale om indholdet og om den didaktiske hemmelighed: *forholdet imellem indhold og form.*

Samtalen fløj, problemfelterne fløj og drømmene fløj, som vinden i H.C. Andersens historie om *Valdemar Daa og hans Døttre: ... hu- u- ud! fare hen!* Det blev en god dag i Hadsten.

